

KONU 3: II) AVRUPA MEZOLİTİK KRONOLOJİSİ VE PALEOEKOLOJİSİ

Avrupa'da pleistosen sonrasında iklimin yumuşaması ve bunun sonucunda buzulların erimesiyle; kuzeyde, Baltık Denizi ve Kuzey Denizi kıyılarında geniş alanları sular basmıştır. Zamanla sular çekilmiş ve tekrar su basması olayı gerçekleşmiştir. Dolayısıyla Baltık Denizi ve Kuzey Denizi; bir dönem için deniz, bir dönem için göl ve bir dönem için de günümüzdeki durumuna yakın bir görünüm almıştır. Bu alandaki oluşumlar eskiden yeniye; "Yoldia Denizi", "Ancylus Gölü" ve "Littorina Denizi" olarak tanımlanırlar.

M.Ö. 10.000-8.000 yıllarında Hamburg (Almanya) bölgesinde tundralar vardı. Üst Paleolitik sonunda insanlar buralara giderek yerleşmişlerdir. M.Ö. 8.300'e doğru buzullar iyice çekilmiş ve Baltık, Yoldia Denizi tarafından baskına uğramıştır.

M.Ö. 7.000'e doğru İskandinavya yükselmiş ve sular çekilerek Yoldia Denizi, Ancylus Gölü haline gelmiştir. İskandinavya'da o zamanlar; çamlar, kayın ağaçları ve meşeler artmıştır. İklim kuru ve ılımandır. Hayvanlardan ren geyikleri, sığırlar, yaban domuzları bollaşmıştır. İşte bu değişimler tundra tarzı bitki örtüsünden ormanlık bir bitki örtüsüne geçişi teyid etmektedir.

Ancylus Gölü'nü suların yükselmesiyle Littorina Denizi izlemiştir. Söz konusu bu coğrafik durum, yapılan araştırmalarla Baltık denizinin bugünkü seviyesinden 34-35 m. yüksekte olduğunu göstermiştir. Bu eski plajlarda ve daha iç kısımlarda kara ve deniz avcılığı ile geçinen insanlar, öncelikle kuzey Avrupa Mezolitik kültürlerini meydana getirmişlerdir.

Kuzeyde böylesi değişimler meydana gelirken, orta ve güney Avrupa'da da çeşitli değişimler gözlemlenmiştir. Orta Avrupa'daki karasal yüksek alanlarda birçok irili ufaklı göl alanları meydana gelmiştir. İşte bu göl alanları, çevrelerinde yüksek kotlara uyum sağlayan mezolitik avcı-toplayıcı gruplar tarafından istila edilmişlerdir. Güney Avrupa'da da buzulların erimesi sonucunda deniz seviyesinde yükselmeler olmuş ve yeni iklim koşullarına adapte olan mezolitik gruplar ortaya çıkmıştır.

Bu durumda, yukarıda da bahsedildiği gibi Mezolitik Çaę'ı Avrupa'da 3 döneme ayırmamız mümkündür:

1) Preboreal: Postglasyel dönem ile başlayan en önemli değişme, kuzey Avrupa kara parçaları üzerindeki buzul alanlarının, step ve tundra yapısından büyük boyutlu ormanlarla kaplanmaya başlamasıdır. Isının çok kısa bir sürede 8 dereceden 12 dereceye yükseldiği preboreal iklim aşamasında; söğüt, huş ve çam ağaçları görülür. Bu dönem Mezolitğin I. aşamasıdır. Bu dönemde fauna; bir yandan tipik tundra ve step türlerinden oluşurken, diğer yandan kendilerini ormanlık alanlara adapte etmiş olan türler ile temsil edilir. Ren geyiği, kutup yaban tavşanı, kutup tilkisi ve kutup yaban kazı gibi tundra; öte yandan yaban atı ve kunduz gibi step türleri yaşamlarını sürdürürken, yaban domuzu, sığın ve alageyik gibi orman türleri ortaya çıkmaya başlamıştır. En erken köpek evcilleştirme bu aşamada karşımıza çıkar. Hatta bazı araştırmalar köpeğin mezolitikten bile daha erken bir aşamada evcilleştirilmiş olduğunu savunmaktadır.

2) Boreal: Bu aşamada ısı giderek artar. Meşe, akağaç, karaağaç, ıhlamur ve fundalık alanlarda findık ağaçları geniş çapta yayılma gösterir. Bu aşama Mezolitğin II. aşamasıdır. Bu aşamada ren geyiği yaşamını sürdürürken, buna karşılık ormanlarda ve göllerde yaşayan hayvan türlerinde sayıca artış görülmüştür. Evcil köpek türünün standartlaşması bu dönemdedir.

3) Atlantik: Atlantik iklim yapısı dediğimiz son dönemde, kuzey Avrupa'da bitki örtüsü olarak akağaç ve meşenin ön sırayı aldığı görölmektedir. İşte bu buzul sonrasında ortaya çıkan yeni bitki örtüsüne uyumlu olarak hayvanlar dünyasında da değişiklikler ortaya çıkmıştır. Fauna açısından ren geyiği sayısında azalma; orman, deniz ve göl türlerinde artma başlamıştır. Köpek bu dönemde sıkça görölmeye başlar. Bu aşama Mezolitik III olarak bilinir.